

НАУКА И СТУДЕНТИ

СТУДКОН 3

Библиотека
НАУЧНИ СКУПОВИ

Уредник издавачког центра
Доц. др Гордана Ћигић

Уређивачки одбор
Стефан Здравковић
Доц. др Иван Јовановић
Доц. др Бојан Благојевић

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

НАУКА И СТУДЕНТИ СТУДКОН 3

Тематски зборник радова
са скупа одржаног 10. новембра 2017

Ниш, 2020.

Исидора Јакшић
Филозофски факултет
Универзитет у Нишу

УДК 811.163.41'373.612.2
81'42:32.019.5(497.11)

ИНТЕРАКЦИЈА ПОЈМОВНЕ МЕТАФОРЕ И МЕТОНИМИЈЕ У ПОЛИТИЧКОМ ДИСКУРСУ НИН-А

Анстракт

Предмет овог рада су појмовне метафоре и метафтонимије које се јављају у политичком дискурсу недељних новина. Циљ истраживања је да утврди тип интеракције између метафоре и метонимије и функцију коју у конкретном контексту остварују. С обзиром на то да постоје различити ставови у литератури у вези са схватањем механизма појмовне метафоре и метонимије, као и метафтонимије, овај рад критички приступа и једним и другим схватањима, опредељујући се за то да тумачење ових појава зависи у великој мери од контекста, што се показује и на примерима пронађеним у анализираној грађи. Сем контекста, настоји се да се покажу и други фактори који утичу на различито поимање поменутих појава. Истраживање је спроведено на примерима у којима се јавља преплитање метафоре и метонимије. Сви примери објашњени су у складу са теоријским поставкама у актуелној литератури (радови Кевечеша, Барселоне, Лејкофа, Хосенса и др.). Анализа је рађена на политичком дискурсу *НИН*-а. Грађа је распоређена по семантичком критеријуму, на основу којег су издвојени одређени типови метафора и метафтонимија.

Кључне речи: лексикологија, појмовна метафора, појмовна метонимија, метафтонимија, политички дискурс.

Увод

Представљање метафоре као једног од основних механизма мишљења којим људи сагледавају свет око себе било је одскачна даска за бројна истраживања. Прекретницу су направили Џорџ Лејкоф и Марк Џонсон 1980. године књигом *Metaphors We Live By*. Посебно је занимљиво било испитивање појмовних метафора које се користе у различитим животним сферама: политици, економији, спорту (Кевећеш 1998, 2002, Klikovac 2004, Čarteris-Blek 2004, Lejkof i Džonson 1980, Figar 2013a, 2013b, 2015). Уочено је да појмовне метафоре могу бити веома снажно манипулативно средство, те им се зато у сферама у којима је потребно утицати на људе радо прибегава. Поред метафоре, веома интересантно је било и проучавање појмовне метонимије, при чему су неки ставови ишли дотле да су сматрали да метафора произлази из метонимије, одакле је створен и нов појам – метафтонимија (Hosens 2003).

Овај рад најпре износи теоријске поставке о појмовној метафори, појмовној метонимији и метафтонимији. Поставља се питање који се механизми метафтонимије јављају у анализираном дискурсу и који су њени подтипови присутни у зависности од различитог преплитања појмовне метафоре и појмовне метонимије. Рад се заснива на ставу да метафоре у великој мери произлазе из метонимије. Дата је и квантитативна обрада анализираних појава. На крају се поставља питање значаја коришћења појмовних метафора и метонимија у политичком дискурсу и њихови потенцијални утицаји на читалачку публику, са навођењем могућности за даља истраживања. За остварење циљева овог рада анализиран је политички дискурс *НИН*-а (десет бројева који су излазили у периоду од јуна до новембра 2017. године).

Теоријске поставке

Појмовна метафора проучавана је још од Аристотела. Њен значај је нарочито препознала и истакла когнитивна лингвистика 80-их година 20. века радом Лејкофа и Џонсона. Појмовна метафора се представља као средство којим се схватају апстрактне и неописиве појаве посредством описивих и препознатљивих појава из људског окружења. Механизам појмовне метафоре заснива се на парцијалном пресликавању структуре једног домена (изворног) на други домен (циљни). То значи да се на основу људског знања о особинама и начину функционисања изворног домена разуме циљни домен. Чартерис-Блек (Charteris-Black 2004: 245) прави хијерархијску поделу когнитивног модела метафора на: концептуалне кључеве (LIFE IS A STRUGLE FOR SURVIVAL¹), као највиши ниво генерализације, појмовне метафоре (POLITICS IS A CONFLICT²) и конкретне метафоричке изразе (to fight for a social group³). Ови нивои се разликују по степену апстрактности, што је у складу са тиме како људи доживљавају одређене појаве и свет око себе.

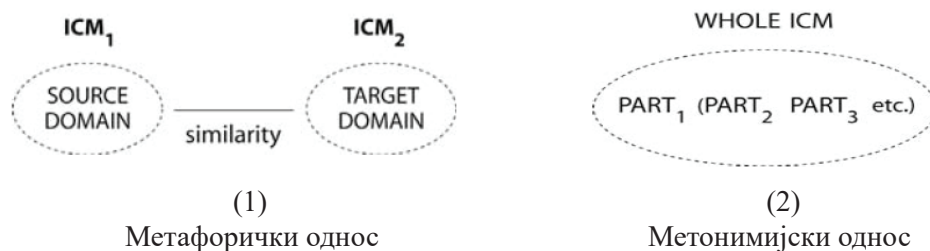
Проучавање метонимије нешто је скоријег датума. Аутори који се њоме баве истакли су је као веома важан вид концептуализације стварности који је базичнији од метафоре. Кевечеш дефинише метонимију као когнитивни процес у којем један појмовни ентитет (изворни) омогућује ментални приступ другом појмовном ентитету (циљном) унутар истог домена или идеализованог когнитивног модела (2010: 173). При томе, док одговарајући метафорички домени стоје у односу сличности, код метонимије је тај однос заснован на појмовној блискости двају домена (174–175), што се може видети и на схемама (1) и (2)⁴:

¹ *Живот је борба за опстанак.*

² *Политика је сукоб.*

³ *Борити се за друштвену групу.*

⁴ ICM означава идеализовани когнитивни модел.

Следећа разлика између метафоре и метонимије је та да ентитети појмовне метонимије спадају у исти домен, док код метафоре спадају у различите домene. На пример, љубав се може представити доменом пута (ЉУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ), што је метафора, или се пак целином може исказати део и обрнуто, што је метонимија. Даље, док се метонија користи да обезбеди приступ једном циљном ентитету унутар једног домена, метафора се примарно користи за разумевање целог система ентитета елементима другог система. Кевечеш издваја два типа метонимије: 1) део–целина, када се однос успоставља између концептуалног домена и његових делова (ДЕО ЗА ЦЕЛИНУ, ЦЕЛИНА ЗА ДЕО) и 2) део–део, када се однос успоставља између делова једног концептуалног домена (177–178). Примери које аутор наводи за први тип су Енглеска за Велику Британију (ДЕО ЗА ЦЕЛИНУ) (179), Америка за Сједињене Државе (ЦЕЛИНА ЗА ДЕО), а за други тип: АКЦИЈА ЗА ОБЈЕКАТ УКЉУЧЕН У АКЦИЈУ: *Дај ми један залогај* (ДЕО И ДЕО) (181).

Кевечеш наглашава да одређени метонимијски односи чине основу многих метафора, а неки односи које издваја су: узрочност, целина—део, корелација (2013: 192). Аутор тврди да се повезаност метафоре и метонимије не јавља код тзв. „метафора по сличности“, већ код тзв. „корелационих метафора“ (75). При томе, концептуални систем је хијерархијски организован и састоји се од појмова који су засновани на обрасцима. Проблем са разграничавањем одређеног механизма као метафоричког или метонимијског лежи у томе што није јасно да ли је реч о једном домену или обрасцу или о два. Како би се ова дилема решила, треба се ослонити на две когнитивне операције: 1) генерализацију (или схематизацију) и 2) специјализацију (елаборацију) (76). На сложеност ове проблематике Кевечеш указује кроз навођење Лејкофовог и Џонсоновог примера за метафору: SAD IS DOWN⁵, тврдећи да се он може разумети и као појмовна метонимија: THE DOWNWARD ORIENTATION OF THE BODY FOR SADNESS⁶, што води схватању овог примера као метафтонимије (79).

Занимљив приступ интеракцији метафоре и метонимије приказао је и Хосенс (Goossens 2003), који овај процес назива *метафтонимијом*. Метафтонимију аутор дели на више типова, у зависности од односа метафоре и метони-

⁵ *Туга је доле.*

⁶ Оријентација тела на доле за тугу.

мије: метафора из метонимије, метонимија унутар метафоре, метафора унутар метонимије и деметонимизација унутар метафоре. Пример за **метафору из метонимије** је: *These changes will be applauded*⁷, где је аплауз метонимијски повезан са одобравањем, док је одобравање промена метафорички исказано аплаудирањем као када се аплаудирањем одобрава нека представа у позоришту. **Метонимија унутар метафоре** приказана је примером *Shoot one's mouth off*⁸, где је метафором представљено испаливање речи из устију као метака из оружја, а метонимијски је исказана повезаност устију и говорне способности. **Метафора унутар метонимије** објашњена је на примеру *be/get up one's leg*⁹ где се метонимија види у повезаности тежње и дословног устајања да се нешто каже, а метафора се одражава у сличности тог устајања са животињом која се пропиње на задње ноге. На крају, **деметонимизација унутар метафоре** огледа се у примеру *pay lip service to*¹⁰, где је метафорички исказана ситуација плаћања, а метонимијски повезаност усана са говорном способношћу. Треба скренути пажњу на Хосенсову поделу на **интегрисану метафтонимију** и **кумулятивну метонимију**. У прву спадају метонимија у метафори и метафора у метонимији, а у другу метафора из метонимије и, ретко, метонимија из метафоре. Управо на овим Хосенсовим поделама је заснована анализа грађе у овом раду.

Постоје различити ставови о функцији метафоре у свакодневном животу, а о њеном утицају на емоционални склоп и мишљење људи указивали су разни аутори (Čarteris-Blek 2004; Dragičević 2010; Figar 2013a; 2013b; 2014; Figar, Antović 2015; Klikovac 2004; Lejkof i Džonson 1980). Оно што је главно у утицају појмовне метафоре јесте да се она типично користи у убеђивању, откуд и њена употреба у реторичке сврхе и при аргументацији, што је нарочито подесно за политичке говоре (Čarteris-Blek 2004: 7). Тако се, на пример, као веома утицајан домен на широке народне масе може навести религија, чега су свесни и политичари, те у својим говорима прибегавају стилу који је понекад налик проповедничком. Овакве метафоре имају веома јако дејство, зато што погађају у центар људских веровања и начина размишљања, а „...пошто је главна сврха политичког дискурса убеђивање, или, тачније, манипулација јавношћу и јавним мњењем, битно је установити која се језичка средства користе ради остварења овог циља“ (Силашки и сар., 2009: 14) и ту може помоћи то што „тимае што путем метафора бирају које ће аспекте неког појма истаћи, творци текста мање или више свесно откривају своје вредносне судове и идеолошке ставове“ (119).

Сам појам политички дискурс обухвата традиционалне политичке жанрове унутар институционалне области политике (комуникацију између политичара, политичких странака, политичке говоре, саопштења политичара за медије

⁷ Ове промене ће бити дочекане аплаузом.

⁸ Испалити из устију, рећи непромишљено нешто што није требало.

⁹ Пропињати се на задње ноге.

¹⁰ Подржати некога само на речима.

и све оно што уско припада сферама политике и комуниције између политичара, политичара и народа, политичара и медија и сл.), што је тзв. *примарни политички дискурс*. Поред тога, у политички дискурс спадају и „реакције читалаца на њих, као и језик уводника и политичких коментара у новинама, чији непосредни творци нису сами политичари, већ политички аналитичари, новинари или читаоци“, што чини *секундарни политички дискурс* (Silaški i sar., 2009: 13–14). За сврхе овог рада коришћен је мали специјализовани корпус који представља дискурс недељне штампе.

У наставку следи анализа корпуса, са приказом одговарајућих механизма метафоре, метонимије и метафтонимије, у складу са савременим проучавањима ових појава.

Анализа корпуса: резултати и дискусија

За потребе овог рада као корпус је послужио политички дискурс *НИН*-а (десет бројева који су излазили у периоду од јуна до новембра 2017. године).¹¹ Настојало се да се уоче одговарајући механизми метафоре, метонимије и метафтонимије. Примери су груписани према Хосенсовом моделу (1990; 2003) где је то било могуће, али како је у неким ситуацијама тешко сврстати одређен пример у један Хосенсов тип, на шта указује и Рајна Драгићевић (2010: 165), разматрана су и решења која нуди Кевечеш (2010; 2013). При анализи корпуса коришћен је одговарајући метод за идентификовање метафоричке употребе речи у дискурсу (Pragglejaz group 2007), који подразумева одређивање лексичких јединица у тексту којима се установљује контекстуално значење у датом контексту и у другим контекстима, при чему је основно значење лексичке јединице увек конкретније, прецизније, па и историјски старије. Важно је сагледати да ли се контекстуално значење супротставља основном значењу или се може и разумети у поређењу са њим, па ако је одговор потврдан, лексичка јединица се означава као метафорична.

Пронађени примери метафоре и метафтонимије јављају се у оквиру сфера комуникације, пословног света и политике. Ови примери су анализирани према функцији и значењу, са издвајањем основног појмовног кључа. У раду се износе само репрезентативни примери, при чему је за сваки истакнут изворни и циљни домен и објашњен механизам метафоре, метонимије или метафтонимије.

1) КОМУНИКАЦИЈА

Комуникација се у анализираној грађи представља различитим појмовним метафорама: КОМУНИКАЦИЈА ЈЕ РАТ, КОМУНИКАЦИЈА ЈЕ ПУТО-

¹¹ Ради лакшег сналажења, примери из сваког броја означени су бројем часописа за конкретан датум: 8. 6. 2017: *НИН* 3467, 29. 6. 2017: *НИН* 3470, 3. 8. 2017: *НИН* 3475, 20. 7. 2017: *НИН* 3473, 13. 7. 2017: *НИН* 3472, 28. 9. 2017: *НИН* 3483, 5. 10. 2017: *НИН* 3484, 19. 10. 2017: *НИН* 3486, 26. 10. 2017: *НИН* 3487, 16. 11. 2017: *НИН* 3490.

ВАЊЕ КОМУНИКАЦИЈА ЈЕ РАЗМЕНА, КОМУНИКАЦИЈА ЈЕ ГРАДЊА и др. За сврху овог рада се издваја метафора КОМУНИКАЦИЈА ЈЕ РАТ.

Комуникација се представља као рат, а у оквиру њега и као битка, на тај начин што се „елементи и структура битке пројектују на домен комуникације“, при чему структура комуникације одговара структури битке, учесници комуникације су противници и служе се тактикама битке, „рукују оружјем, задају ударце, задобијају ране; битка се завршава победом једног и поразом другог“ (Klikovac 2004: 72). У наставку следе примери метафоре и метафтонимије који се јављају у оквиру сфере комуникације.

Пример метафоре

„О каквом дијалогу може да се говори у атмосфери кад медијски и политички *стрељачки одреди репетирају сва оружја* која су им на располагању на свакога ко се усуди да каже и једну критичку реч, доказујући тако приврежност и лојалност председнику државе...“ (НИН 3475: 3).

У овом примеру се може издвојити појмовни кључ ПОЛИТИКА ЈЕ СУКОБ, односно појмовна метафора МЕДИЈИ СУ ВОЈСКА. Припадници медија и политичари представљени су као ВОЈСКА, док аргументе у политичкој расправи осликава метафора КОМУНИКАЦИЈА ЈЕ БИТКА и подметафора РЕЧИ СУ ОРУЖЈЕ.

Пример метафтонимије

„Када он изговори *једну тешку реч* сви схвате да је време да се поваде *мотке* и да се *туче по противнику*“ (НИН 3472: 14).

Реч се у овом примеру представља метафором РЕЧ КАО ПРЕДМЕТ, који има своју *тежину*. Та реч код *противника*, као у рату, изазива одређену реакцију, а то је *противнапад*, који је представљен метафтонимијом. Наиме, *вађење мотки* је вађење једног *оружја* којим се представља *целокупно наоружавање* за супротстављање противнику, што је метонимија. Међутим, овде није реч о правом оружју, већ о вербалном супротстављању, те је употребљена и метафора. Заједно оне чине метафтонимију, односно, према Хосенсовом моделу, метафору из метонимије, јер је у основи метонимија из које произлази метафора.

2) ПОСЛОВНИ СВЕТ

С обзиром на то да је читав систем друштва почевши од међуљудских односа који се заснивају на емоцијама до пословања заснован на моделима које је сам човек креирао у апстрактним доменима, а они су често установљени писаним или усменим правилима, али не постоје као конкретни ентитети, онда се за њихово објашњавање и говорење о њима користе метафоре. Метафоре које се јављају у анализираном дискурсу су: ПОЛОЖАЈ ЈЕ ПРЕДМЕТ, ПОЛОЖАЈ ЈЕ САДРЖАТЕЉ и КАРИЈЕРА ЈЕ ПУТОВАЊЕ, ПОСАО и НОВАЦ СУ ПРЕДМЕТИ, НОВАЦ ЈЕ ВИСИНА или ВЕЛИЧИНА, ПОСАО ЈЕ РАТ. За сврху овог рада су обрађени примери у оквиру концепта ПОСАО ЈЕ ПРЕДМЕТ.

Пример метафоре

„...или се ради о службеницима или новинарима који, по истраживањима, имају шеснаест пута мању шансу од физичког радника да *нађу посао ако га изгубе*“ (НИН 3473: 3).

Доменом предметности осликава се домен пословања физичких радника који су у опасности да посао који раде и од којег се издржавају изгубе као неки ПРЕДМЕТ и тиме угрозе своју егзистенцију. Уз то, јавља се и елемент кретања-потраге, где се јавља интеракција двеју метафора.

Примери метафтонимије

„...наводе се његове изјаве након *доласка на место председника*...“ (НИН 3475: 12).

Кевечеш сврстава пример оваквог типа у метафору, с једне стране, где је ОСТВАРЕЊЕ ЦИЉА ДОЛАЗАК НА ДЕСТИНАЦИЈУ (ACHIEVING A PURPOSE IS ARRIVING AT A DESTINATION) (2013: 82), међутим, ако је долазак до дестинације неопходан како би додатни циљ био остварен, онда се јавља однос између двају ентитета – дестинације и циља – што је засновано на метонимији ДОЛАЗАК ДО ДЕСТИНАЦИЈЕ РАДИ ОСТВАРЕЊА ЦИЉА (ARRIVING AT A DESTINATION FOR ACHIEVING A PURPOSE). Метафоричка слика може бити проширена и на случајеве када нема буквалног доласка до физичког одредишта, односно, када се остварује било који циљ, што резултује метафором ОСТВАРЕЊЕ БИЛО КОГ ЦИЉА ЈЕ ДОЛАЗЕЊЕ ДО ДЕСТИНАЦИЈЕ. На овај начин је у анализираном примеру присутна метафтонимија у виду интеракције домена дестинације и остварења циља, односно добијања функције председника.

„...а истовремено *учвршћујући властиту фотељу или позицију*“ (НИН 3475: 3).

У овом примеру, позиција у друштву је осликана као фотеља, која метонимијски замењује оно што значи друштвена позиција, тј. обично човек који је на високој друштвеној позицији седи у некој фотељи, најчешће кожној. У овом случају, та фотеља се метафорички *учвршћује*, што значи да особа која је на одређеној позицији осигурава своје место на њој. У анализираном примеру по среди је, дакле, метафтонимија, јер обједињује у себи и метафору и метонимију, и то тако што метафора произлази из метонимије.

„Јер, *ако изгубиш посао* у земљи Србији, која свакога дана у сваком погледу *све више напредује*, други сигурно нећеш лако пронаћи“ (НИН 3473: 3).

Посао се у овом примеру схвата као ПРЕДМЕТ који се може наћи или изгубити. Земља Србија је приказана као САДРЖАТЕЉ у којем се може изгубити посао и притом, као ОСОБА, све више напредује, што су метафоричке слике. Са друге стране, Србија означава целокупан српски народ и његов економски напредак, те је овде присутна метонимија. Интеракцијом ових слика добијена је метафтонимија, са механизмом метонимије унутар метафоре.

3) ПОЛИТИКА

Метафоре којима је представљена политика, као и појмови у вези са политиком, осликавају начин на који се политика и политичари поимају из угла самих политичара и из угла новинара који о њима извештавају. Основне метафоре које су пронађене у анализираном дискурсу су: ПОЛИТИКА ЈЕ СПОРТ, ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ, ПОЛИТИКА ЈЕ ПУТОВАЊЕ/КРЕТАЊЕ, ПОЛИТИКА ЈЕ РЕЛИГИЈА, ПОЛИТИКА ЈЕ ПРЕДМЕТ, ПОЛИТИКА ЈЕ САДРЖАТЕЉ, ПОЛИТИКА ЈЕ ГЛУМА, ПОЛИТИКА ЈЕ ГРАДЊА. У овом раду су издвојени примери концепта ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ.

Начин размишљања о политици као о рату усађен је дубоко у искуство и читав културолошки склоп људи. С обзиром на то да се вођење политике заснива на вођењу разговора, дијалога, преговора и сл., разумљиво је и да су домени политике и расправе испреплетани. Због тога ПОЛИТИКА у процесу метафоризације представља изузетно погодну основу на коју се пресликава РАТ – „политички процес у суштини подразумева расправу између више политичких партија око различитих тема значајних за државу и друштво, у којима речи служе за пласирање идеја и ставова бирачком телу, које, пак, на основу успешности странака у аргументацији, на изборима доноси одлуку о победи“ (Silaški i sar., 2009: 37).

Следе примери у којима се у анализираном дискурсу јавља метафора ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ.

Примери метафоре и метафтонимије

„Он је сада очигледно у неком проблему, тај проблем се тиче и политике и финансијских интереса, али и *сукоба унутар СНС*, а његови медијски сарадници *се такмиче* ко ће да *се покаже боље на том широком бојном пољу*“ (НИН 3472: 14).

У овом примеру се јавља неколико метафора које међусобно утичу на слојевитост значења. Најпре се СНС онтолошком метафором схвата као САДРЖАТЕЉ у оквиру којег се нешто дешава, што је означено предлогом *унутар*, али и метонимијом, којом СНС представља људе који чине ту странку и између којих постоји сукоб, одакле произлази, интеракцијом метафоре и метонимије, метафтонимија. Доминантна је појмовна метафора ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ, која се најпре огледа у *сукобу* међу члановима СНС-а, а затим се изворним доменом доказивања војника на *бојном пољу* показује циљни домен у којем се на исти начин људи који раде у медијским кућама *такмиче* у додворавању владајућој странци.

„*Русија*, у суштини, *стоји* иза идеје о подели, јер то оправдава њене *аспирације и стратегију* у властитом суседству“ (НИН 3475: 15).

Русија је у овом примеру метафором представљена као ОСОБА, а, с друге стране, у датом контексту осликава политичаре који управљају земљом, што је метонимија, те се овде јавља метафтонимијска слика метонимије унутар метафоре. Поред тога, присутна је и метафора ИДЕЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ, јер Русија *иза* ње може стајати, као и метафора ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ, што се огледа у употреби *стратегије*.

У политичком дискурсу се о територији често говори кроз метафору и метонимију. Уместо да се председник, припадници владе и остали представници државе поименично наводе, обично се употребљава име државе да представи све њих, што је метонимија. Рајна Драгићевић (2010: 170) наводи као тип метонимије: главни град неке земље – влада те земље, што показује и Ковачевићевим примером: *А ни Босна неће остати мирна*. Исти тип примера наводи и Катарина Расулић: *Русија и Кина потписале су нуклеарни споразум вредан милијарду долара* (2010: 59). Са друге стране, када се о представницима државе говори на овај начин, назив државе се често персонификује – она води своју политику, преговара, склапа споразуме и сл.; она је дакле, засебан ЕНТИТЕТ, односно дела као ОСОБА, што већ предстаља метафору (Dragićević 2010, Klikovac 2004). Овако посматран начин говорења и представљања територије као циљног домена може се, дакле, сврстати у метафтонимију. У корпусу је пронађено доста примера где се о територији говори на овај начин.

„Ако би Вам данас неко понудио опкладу и рекао: 'Опустите се, нема дилеме да ће СНС поново да *'развали'* на градским изборима, ко год да буде његов или ваш кандидат', шта бисте рекли?“ (НИН 3472: 14).

У анализираном примеру се у оквиру метафоре ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ јавља подметафора ИЗБОРИ КАО БИТКА. Очекује се да конкретна политичка странка однесе огромну превагу, односно да *развали* у победи. Поред тога, СНС се доживљава као особа, где је поново, као и у многобројним примерима овог типа, присутна интеракција метафоре и метонимије (СНС представља људе у странци), чинећи метафтонимију механизмом метафоре из метонимије.

„Мој пројекат је *јачање* странке, *губитак* власти је нешто што је уобичајено, али *суноврат* ДС је последица тог што није *вођена* како треба“ (НИН 3472: 14).

У овом примеру политичка странка, власт и ДС се схватају као ентитети, јер политичка странка *јача*, као *живо биће*, власт *се губи*, као *предмет*, а *суноврат* ДС се може посматрати као метафтонимија, јер ДС представља људе у странци, а суноврат се метафорички односи на *пораз* странке на изборима, осликан као кретање наниже. Сам *пораз* је део метафоре ПОЛИТИКА ЈЕ РАТ.

Сви ови подаци могу се и квантитативно приказати. Од укупног броја издвојених примера (252) готово две трећине (63,09%) чине чисте метафоре, док мало више од трећине (36,91%) чине метафтонимије. Може се приметити да метафора има више од половине у сфери *политике* (52,5%), а у сфери *комуникације* чине готово трећину (27,5%), односно петину у области *пословног света* (20%). Метафтонимија највише има у области *политике*, где се јављају у готово половини примера (45,65%), док их у области *комуникације* (26,09 %) и *пословног света* (28,26 %) има знатно мање.

(Табела 1.) Квантитативни приказ метафора и метонимија

Број метафора	159 (63,09%)
Број метафтонимија	93 (36,91%)
Укупан број примера	252

(Табела 2.) Квантитативни приказ метафора и метонимија по областима

	Метафора	Метафтонимија
КОМУНИКАЦИЈА	44 (27,5 %)	26 (28, 26%)
ПОСЛОВНИ СВЕТ	32 (20%)	24 (26,09 %)
ПОЛИТИКА	84 (52,5 %)	42 (45,65 %)
Укупно	160	92

Многобројност примера метафоре, метонимије и метафтонимије у области политике може указивати на значај који ова област има и на потребу да се одређена значења кажу у увијеној форми како би се право значење прикрило или додатно истакло. Може се рећи да је интеракција појмовних метафора и метонимија веома јака и да у великој мери зависи од семантике контекста. Сама динамика ове интеракције указује на разноврсност и испреплетаност механизма различитих типова метафоре и метонимије, а и на могућности њиховог различитог тумачења и схватања.

Закључци и смернице за даља истраживања

Појмовна метафора представља веома важан механизам мишљења, присутан у свим областима живота. Њоме се конципирају апстрактни елементи стварности опипљивим и видљивим појавама, тако што им се приписују особине, понашања, структурне карактеристике и изглед предмета који нас окружују.

Овим радом су анализирани метафоре, метонимије и метафтонимије у политичком дискурсу *НИН*-а. На почетку су изнете теоријске поставке, након којих следи анализа корпуса са примерима механизма појмовне метафоре и метонимије и начинима њихове интеракције унутар метафтонимије. Примери метафтонимије су многобројни, указују на разнорсне начине преплитања метафоре и метонимије, па чак и на њихову неодвојивост.

Може се рећи да се концептуализација стварности појмовним метафорама у анализираном дискурсу у великој мери поклапа са концептуализацијама које су установљене у западноевropsким и америчким политичким дискурсима. Разлике се заснивају на нијансама из националне историје и културе и на сегментима стварности којима се придаје мањи или већи значај.

На крају, анализа појмовних метафора у великој мери је показала на који начин се у новинарском корпусу представља политичка стварност и које се методе користе како би се манипулисало широким народним масама. Поред тога, види се и на који начин се политичари и политичка сцена доживљавају у ме-

дијима и као такви представљају читалачкој публици. Свакако, остаје отворено питање емпиријског доказивања тврдњи које се односе на утицаје појмовних метафора, метонимија и метафтонимија на публику. Било би добро доказати ове тврдње и на испитаницима састављањем одговарајућих упитника са тврдњама у којима би се јављале разне појмовне метафоре, метонимије и метафтонимије и сагледавањем да ли ови механизми заиста утичу на начин размишљања људи. Овакво испитивање подразумевало би велики број испитаника, узевши у обзир различита старосна доба, околности под којима су људи одрастали и живели, степен образовања и занимање, јер су то фактори који би у одређеној мери могли утицати на начин размишљања и перцепцију стварности. С обзиром на сложеност питања које се тиче тога да ли су механизми појмовне метафоре, метонимије и метафтномије повезани са начином размишљања људи, тражење одговора који би се могао емпиријски доказати оставља се за даља истраживања.

Извори

1. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3467, 8. 6. 2017.
2. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3470, 29. 6. 2017.
3. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3475, 3. 8. 2017.
4. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3473 20. 7. 2017.
5. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3472, 13. 7. 2017.
6. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3483, 28. 9. 2017.
7. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3484, 5. 10. 2017.
8. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3487, 26. 10. 2017.
9. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3486, 19. 10. 2017.
10. *Недељне информативне новине (НИН)*, 3490, 16. 11. 2017.

Литература

- Čarteris-Blek, J. (Charteris-Black 2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*, Basingstoke/New York: Palgrave MacMillan.
- Dragičević, R. (2010). *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Figar, V. (2013a). *Analysis of Conceptual Metaphors in the Political Discourse of Daily Newspapers: Structure, Function, and Emotional Appeal*. Niš: Filozofski fakultet u Nišu.
- Figar, V. (2013b), „Selling values via political metaphor: a comparison of metaphor usage in the Serbian and American daily press“. U: *Jezik, književnost, diskurs: jezička istraživanja*. 339–351. Niš: Filozofski fakultet u Nišu.
- Figar, V. (2014). „Emotional appeal of conceptual metaphors of conflict in the political discourse of daily newspapers“. U: *Facta Universitatis, Linguistics and Literature*. Vol. 12. No 1. 43–61. Niš: Filozofski fakultet u Nišu.

- Figar, V., Antović, M. (2015). „Metaphor clusters in the New York Times press reports of the 2012 presidential elections in the U.S.“. U: *Jezik, književnost, diskurs: jezička istraživanja*. 233–258. Niš: Filozofski fakultet u Nišu.
- Hosens, L. (Goossens 2003). „Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action“. U: Diven, R. i Porings, R. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. 349–377. Berlin; New York: Mouton de Gruyter.
- Kevečes, Z. (2010). *Metaphor. A Practical Introduction. Second edition*, New York: Oxford University Press.
- Kevečes, Z. (Kövecses 2013). „The metaphor–metonymy relationship: correlation metaphors are based on metonymy“. U: *Metaphor and Symbol: A Quarterly Journal*. 28. 75–88. Taylor & Francis Group, LLC.
- Klikovac, D. (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek : Knjižara Krug.
- Lejko, Dž. i Džonson, M. (Lakoff & Johnson 1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.
- Rasulić, K. (2010). „Aspekti metonimije u jeziku i mišljenju“. U: *Theoria*. 53/3. 49–70.
- Silaški, N., Đurović, T. i Radić-Bojanić, B. (2009). *Javni diskurs Srbije – kognitivističko-kritička studija*, Beograd: Čigura print.
- Pragglejaz Group (2007). „MIP: a method for identifying metaphorically used words in discourse“. U: *Metaphor and Symbol*. 22 (1). 1–39.

CONCEPTUAL METAPHORS IN THE POLITICAL DISCOURSE

Abstract

This paper presents conceptual metaphors and metaphonymy in the political discourse of weekly newspapers. The goal of this research is to show the type of interaction between metaphors and metonymies and the realization of their meaning in certain contexts. Considering that there are different metaphor and metonymy mechanism theories, as well as theories about metaphonymy, this paper will critically examine them and take into account that the interpretation of these terms depends a lot on the context, which is shown through different examples found in the analyzed material. Other factors which influence different understandings of the above mentioned occurrences will also be presented.

Research has been done on examples where both metaphor and metonymy mechanisms were found. All examples have been explained according to certain theoretical frameworks (Kövecses, Barcelona, Lakoff, Goossens etc.). Analysis has been done in the context of political discourse of the weekly newspaper *NIN*. Certain metaphor and metaphonymy types have been sorted according to the semantic criteria.

Key words: lexicology, conceptual metaphor, conceptual metonymy, metaphonymy, political discourse.